

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б OK17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

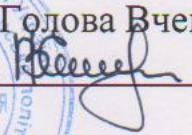
ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
гірничої справи, природокористування та
будівництва

30 серпня 2023 р.,

протокол № 07

Голова Вченої ради

 Володимир КОТЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГІГІЄНА ТА САНІТАРІЯ В ГАЛУЗІ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
освітньо-професійна програма «Готельно-ресторанна справа»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Схвалено на засіданні кафедри наук
про Землю

28 серпня 2023 р.,

протокол № 05

Завідувач кафедри

 Олена ГЕРАСИМЧУК

Гарант освітньо-професійної
програми

 Альона КЛИМЧУК

Розробник: доктор біологічних наук, професор кафедри наук про Землю
ШЕВЧУК Лариса

Житомир
2023 – 2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - <u>4</u>	Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»	<u>нормативна</u> (нормативна, за вибором)	
Модулів – <u>1</u>	Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – <u>4</u>		<u>1</u> - й	=
Загальна кількість годин – <u>120</u>		Семестр	
		<u>2</u> - й	=
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних <u>4</u> самостійної роботи – <u>3,5</u>	Освітній ступінь «бакалавр»	Лекції	
		<u>32</u> год.	=
		Практичні	
		<u>32</u> год.	=
		Лабораторні	
		- год.	=
		Самостійна робота	
<u>56</u> год.	=		
		Вид контролю: <u>залік</u>	

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 53,3 % аудиторних занять, 46,7 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів основ природничо-наукових знань, необхідних для розуміння санітарних вимог при проведенні діяльності в готельно-ресторанній сфері, умінь та навичок для усвідомленого дотримання професійної та особистої гігієни.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів з біологічними основами санітарно-гігієнічної безпеки та ризиками для здоров'я людини;
- формування системи знань, необхідних для забезпечення санітарногігієнічних заходів на підприємствах, пов'язаних з готельно-ресторанною справою;
- вироблення навичок професійної і особистої гігієни та здорового способу життя;
- розуміння принципів харчової безпеки;
- ознайомлення з санітарно-гігієнічними ризиками, пов'язаними з якістю води, повітря і ґрунтів.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»:

ЗК1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки в технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Навики здійснення безпечної діяльності.

СК3. Здатність використовувати на практиці основи діючого законодавства в сфері готельного та ресторанного бізнесу та відстежувати зміни.

СК11. Здатність виявляти, визначати й оцінювати ознаки, властивості і показники якості продукції та послуг, що впливають на рівень забезпечення вимог споживачів у сфері гостинності.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа»:

ПРН14. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань при організації ефективних комунікацій зі споживачами та суб'єктами готельного та ресторанного бізнесу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

В результаті вивчення дисципліни «Гігієна та санітарія в галузі» здобувачі повинні:

- знати природу, причини виникнення і заходи профілактики інфекційних, харчових та професійних захворювань (ПРН14)
- розуміти принципи методів стерилізації і дезінфекції на підприємствах готельно-ресторанного господарства та знати основні положення національних і міжнародних стандартів по їх застосуванню (ПРН14));
- володіти навичками оцінки стану продовольчої безпеки та ризиків, пов'язаних з харчуванням і водопостачанням (ПРН14));
- вміти оцінювати наслідки порушення гігієнічних вимог щодо стану повітря, води, ґрунту та приміщень (ПРН14)).

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Гігієна, санітарія та здоров'я людини.

Тема 1.1. Історія становлення гігієни і поняття про здоров'я.

Поняття про гігієну та санітарію. Історія розвитку гігієни як галузі профілактичної медицини. Санітарія – практичне забезпечення гігієнічних вимог та їх адміністрування. Поняття про здоров'я і хвороби. Класифікація хвороб та їх поширення. Заразні та незаразні хвороби. Конкордантність. Роль спадковості та навколишнього середовища у поширенні та розвитку захворювань.

Тема 1.2. Заразні хвороби та їх профілактика.

Загальна характеристика заразних хвороб та особливості їх поширення. Вірусні хвороби, які зникли завдяки вакцинації: віспа і поліомієліт. Бактеріальні хвороби, які розповсюджуються через навколишнє середовище: чума і холера. Карантин як засіб запобігання поширенню інфекційних захворювань.

Тема 1.3. Методи забезпечення санітарно-гігієнічних заходів.

Туберкульоз як приклад соціально-медичної проблеми. Хламідії і мікоплазми – збудники багатьох інфекційних захворювань. Протозоозни: амєбіаз. Трансмісійні хвороби: рикетсіози і малярія.

Тема 1.4. Аліментарні хвороби і отруєння.

Аліментарні хвороби. Ожиріння як хвороба. Проблеми голоду в сучасному світі. Квашіоркор та інші протеодефіцити. Гіповітамінози і їх причини. Класифікація отруєнь. Агрохімікати та стійкі органічні забруднювачі та їх небезпека для людини.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Санітарно-гігієнічні заходи і державний

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

санітарно-епідеміологічний нагляд.

Тема 2.1. Методи забезпечення санітарно-гігієнічних заходів.

Дезінфекція, стерилізація, антисептика і асептика – методи боротьби з мікроорганізмами. Методи і засоби стерилізації. Термічна стерилізація. Методи і засоби дезінфекції.

Тема 2.2. Регулювання і проведення санітарно-гігієнічних заходів.

Проведення та регулювання санітарно-гігієнічних дезінфекційних заходів. Контроль якості харчових продуктів. Система НАССР та перспективи її застосування в Україні. Біобезпека харчових продуктів в Україні. FAO. Санітарно-гігієнічні заходи на підприємствах ресторанно-готельного господарства. Критерії вибору та особливості професійної хімії.

Тема 2.3. Санітарно-гігієнічний нагляд і санітарно-гігієнічний контроль.

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні.

Адміністрування санітарно-гігієнічного нагляду на сучасному етапі. Санітарноепідеміологічний контроль, який покладено на заклади охорони здоров'я. Міжнародна система запобігання надзвичайних медичних ситуацій. Санітарногігієнічні функції Держспоживслужби. Санітарно-гігієнічний контроль персоналу на підприємстві.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Гігієна харчування.

Тема 3.1. Шлунково-кишковий тракт людини.

Травлення – процес хімічної переробки їжі. Травлення в ротовій порожнині. Смакова рецепція. Стравохід і шлунок. Тонкий кишечник і травні залози. Травлення в дванадцятипалій кишці. Печінка і підшлункова залоза. Товстий кишечник.

Тема 3.2. Захворювання і розлади травної системи.

Захворювання органів шлунково-кишкового тракту, які пов'язані з порушеннями травлення. Мікробіом людини. Гниття – бактеріальне розщеплення білків. Дисбактеріози і пробіотики. Джерела антибіотиків у продуктах харчування. Роль молочнокислих продуктів у становленні нормальної мікрофлори.

Тема 3.3. Раціон людини і продовольча безпека.

Склад раціону людини. Їжа і енергетика організму. Макронутрієнти. Мікронутрієнти. Незамінні складові раціону людини. Основний обмін і розрахунок енерговитрат людини в залежності від видів діяльності. Основні засади продовольчої безпеки держави.

Тема 3.4. Регуляція харчової поведінки та дієти.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

Регуляція травлення. Харчова поведінка людини і регуляція маси тіла. Класифікація дієт. Лікувальні дієти і дієтологія. Особливості дієт, які залежать від переконань людини. Дієти для регуляції маси тіла.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Гігієна компонентів навколишнього середовища.

Тема 4.1. Водні ресурси і вимоги до їх якості.

Природні води і водні ресурси. Водний кодекс України: водопостачання і водовідведення. Джерела питного водопостачання. Вимоги до якості питної води. Мікробіологічні методи контролю якості питної води. Склад і класифікація стічних вод.

Тема 4.2. Очищення стічних вод.

Історія питання. Самоочищення природних вод. Принципи організації системи очищення стічних вод. Біологічне очищення стічних вод. Основні системи очищення стічних вод. Перспективи використання різних методів очищення стічних вод на підприємствах готельно-ресторанного господарства.

Тема 4.3. Гігієна повітря і мікроклімат приміщень.

Склад повітря. Регуляція гігієни повітря і поняття про ГДК (граничнодопустимі концентрації). Особливості мікроклімату приміщень. Джерела забруднення закритих приміщень. Контроль за мікробіологічним забрудненням повітря.

Тема 4.4. Санітарно-гігієнічні особливості ґрунту.

Ґрунт як цілісна система. Мешканці ґрунту: ґрунтова флора і фауна. Гельмінтози. Цикли розвитку паразитичних червів. Природний і техногенний радіаційний фон. Основи радіаційної безпеки. Поведінка хімічних забруднювачів в ґрунтах. Важкі метали. Агрохімікати: мінеральні добрива, пестициди. Залишки агрохімікатів у продукції та їх небезпека. Використання антибіотиків у виробництві продуктів харчування. Антибіотикорезистентність; причини, наслідки, профілактика.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Гігієна, санітарія та здоров'я людини				
Тема 1.1. Історія становлення гігієни і поняття про здоров'я	8	2	2	4
Тема 1.2. Заразні хвороби та їх профілактика	8	2	2	4
Тема 1.3. Інфекції і інвазії	7	2	2	3
Тема 1.4. Аліментарні хвороби і отруєння	7	2	2	3
Разом за змістовий модуль 1	30	8	8	14
Змістовий модуль 2. Санітарно-гігієнічні заходи і державний санітарно-епідеміологічний нагляд				
Тема 2.1. Методи забезпечення санітарно-гігієнічних заходів	8	2	2	4
Тема 2.2. Регулювання і проведення санітарно-гігієнічних заходів	8	2	2	4
Тема 2.3. Санітарно-гігієнічний нагляд і санітарно-гігієнічний контроль.	8	2	2	4
Тема 2.4. Біобезпека харчових продуктів в Україні	6	2	2	2
Разом за змістовий модуль 2	30	8	8	14
Змістовий модуль 3. Гігієна харчування				
Тема 3.1. Шлунково-кишковий тракт людини	8	2	2	4
Тема 3.2. Захворювання і розлади травної системи	8	2	2	4
Тема 3.3. Раціон людини і продовольча безпека	7	2	2	3
Тема 3.4. Регуляція харчової поведінки та дієти	7	2	2	3
Разом за змістовий модуль 3	30	8	8	14
Змістовий модуль 4. Гігієна компонентів навколишнього середовища				
Тема 4.1. Водні ресурси і вимоги до їх якості	8	2	2	4

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1 Арк 12 / 1	

Тема 4.2. Очищення стічних вод	8	2	2	4
Тема 4.3. Гігієна повітря і мікроклімат приміщень	7	2	2	3
Тема 4.4. Санітарно-гігієнічні особливості ґрунту	7	2	2	3
Разом за змістовий модуль 4	30	8	8	14
ВСЬОГО	120	32	32	56

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тіло людини: основні системи органів	6
2	Вірусні та бактеріальні інфекції, їх лікування і профілактика	2
3	Оцінка стану фізичного розвитку	2
4	Оцінка фізіологічного стану	2
5	Законодавче регулювання санітарно-гігієнічної безпеки	2
6	Карантин як засіб контролю за поширенням захворювань	4
7	Будова органів травлення	2
8	Компоненти раціону студентів та його оптимізація	4
9	Дієти як засіб регулювання раціону людини	4
10	Визначення мікробного забруднення об'єктів навколишнього середовища	4
РАЗОМ		32

6. Завдання для самостійної роботи

Теми	Завдання для самостійної роботи
Тема 1.1. Історія становлення гігієни і поняття про здоров'я Тема 1.2. Заразні хвороби та їх профілактика Тема 1.3. Інфекції і інвазії Тема 1.4. Аліментарні хвороби і отруєння	Підготовка до аудиторних занять і модульного контролю – вивчення теоретичного матеріалу. Підготовка кросворду на тему: «Мікроорганізми як джерело санітарно-гігієнічних проблем» Підготовка презентацій і доповідей на тему: «Аліментарні хвороби і їх

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

	профілактика». Підготовка кросворду на тему: «Агрохімікати і інші забруднювачі навколишнього середовища»
Тема 2.1. Методи забезпечення санітарно-гігієнічних заходів Тема 2.2. Регулювання і проведення санітарно-гігієнічних заходів Тема 2.3. Санітарно-гігієнічний нагляд і санітарно-гігієнічний контроль. Тема 2.4. Біобезпека харчових продуктів в Україні.	Підготовка до аудиторних занять і модульного контролю – вивчення теоретичного матеріалу. Підготовка до тренінгу: «Біобезпека та ветеринарно-санітарний контроль продуктів тваринного походження» Підготовка презентацій і доповідей на тему: «Карантин як засіб контролю за поширенням захворювань».
Тема 3.1. Шлунково-кишковий тракт людини Тема 3.2. Захворювання і розлади травної системи Тема 3.3. Раціон людини і продовольча безпека Тема 3.4. Регуляція харчової поведінки та дієти	Підготовка до аудиторних занять і модульного контролю – вивчення теоретичного матеріалу. Підготовка презентацій і доповідей на тему: «Компоненти раціону студентів та його оптимізація». Збір матеріалів щодо складу тижневого раціону студентів.
Тема 4.1. Водні ресурси і вимоги до їх якості Тема 4.2. Очищення стічних вод Тема 4.3. Гігієна повітря і мікроклімат приміщень Тема 4.4. Санітарно-гігієнічні особливості ґрунту	Підготовка до аудиторних занять і модульного контролю – вивчення теоретичного матеріалу. Підготовка презентацій і доповідей на тему: «Перспективи використання різних методів очищення стічних вод на підприємствах готельно-ресторанного господарства»

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені ОПП «Готельно-ресторанна справа».

8. Методи навчання

- Інформаційно-рецептивні:
  - лекції (докладне викладення навчального матеріалу) із застосуванням презентацій, таблиць та карт;
- Репродуктивні:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

- самостійне опрацювання навчального матеріалу із використанням конспекту лекцій та основної навчальної літератури, робота із довідниками.

- контроль навчальної роботи (тестування з теоретичного матеріалу, співбесіда з проблемних питань, доповіді на практичних заняттях).

3. Евристичні (частково-пошукові):

- практичні заняття (виконання завдання, яке супроводжується відпрацюванням навичок оцінки стану організму та особливостей його будови, нормування та впровадження санітарно-гігієнічних заходів).

9. Методи контролю

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни. При проведенні контрольних заходів перевага надається виконанню завдань у письмовій формі (тести, кросворди). При виконанні завдань (проектів) малими групами студенти самостійно перерозподіляють отримані бали в залежності від індивідуальної активності. Перевірку й оцінювання знань студентів викладач проводить у наступних формах:

1. опитування на заняттях;
2. тестування;
3. підготовка доповідей і коротких інформаційних повідомлень;
4. термінологічні кросворди.

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота																				Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4					100
25					25					25					25					
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	МКР 1	T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 2.4	МКР 2	T 3.1	T 3.2	T 3.3	T 3.4	МКР 3	T 4.1	T 4.2	T 4.3	T 4.4	МКР 4	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	

Поточний контроль проводиться під час аудиторних занять (лекції, практичні роботи). Рубіжний контроль проводиться після завершення вивчення кожної теми. Всі контрольні заходи оцінюються в балах, які додаються і перераховуються в підсумкову оцінку за 100-бальною шкалою. Діє система додаткових балів за активності під час лекцій, відповіді на складні питання, короткі повідомлення. Додаткові бали додаються до

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1 Арк 12 / 1	

підсумкової оцінки.

Підсумкова оцінка оголошується на останньому занятті. Студенти, які не погоджуються з нею, анулюють семестровий результат і складають залік. Заліковий білет з 50-ти тестових питань автоматично формується з бази тестів, яка включає 160 тестів і охоплює весь зміст курсу. Кожна правильна відповідь оцінюється в два бали. Формування білету, проведення заліку та перевірка результатів відбувається без участі викладача дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою	Залік	Бали
A	Зараховано	90-100
B	Зараховано	82-89
C		74-81
D		64-73
E	Зараховано	60-63
FX	Не зараховано	35-59
F	Не зараховано	0-34

11. Рекомендована література

Основна література

Зубар Н. Основи фізіології та гігієни харчування. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 336 с.

1. Філімонов В. І. Фізіологія людини: Підручник для студ. мед. закладів фахової передвищої освіти. 4-ті вид. Київ: Знання, 2021. 488 с.

2. Фізіологія, гігієна та санітарія [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. технологій в рест. госп., гот.-рест. справи та підпр-ва; О. О. Сімакова, К.І. Остренська, Т.І. Семенова. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. 59 с.

3. Гагара В. Ф. Основи гігієни і санітарії в готельно-ресторанній діяльності. Навчальний посібник з дисципліни: «Гігієна та санітарія в галузі» для студентів спеціальності: 241 Готельно-ресторанна справа. Запоріжжя: НУ«ЗП», 2020. 194 с.

4. Коц С. М., Коц В. П. Фізіологія людини: навч. посіб.; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. 378 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-23.10- 05.01/241.00.1/Б ОК17-2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 1

Допоміжна література

1. Гігієна та екологія: підручник / [В. Г. Бардов, С. Т. Омельчук, Н. В. Мережкіна та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Бардова. Вінниця: Нова Книга, 2020. 472 с.
2. Абас А. К., Ліхтман Е. Г., Піллай Ш. Основи імунології: функції та розлади імунної системи. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 328 с.
3. Качинська Т. В. Фізіологія людини [електронне видання]: навчальний посібник до лабораторних занять та самостійної роботи студентів / Волинський національний університет імені Лесі Українки, факультет біології та лісового господарства, кафедра фізіології людини і тварин. Луцьк. 2022. 85 с.
4. Chu, B., Marwaha, K., Sanvictores, T., & Ayers, D. Physiology, stress reaction. In *StatPearls [Internet]*. StatPearls Publishing, 2021. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK541120/>
5. Краснов В. П., Шелест З. М., Давидова І. В. Використання харчових продуктів лісу на територіях, забруднених радіонуклідами. – Житомир: Вид. О.О. Євенок. 2019. – 84 с.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://dpss.gov.ua/>
2. <https://moz.gov.ua/>
3. <https://dsp.gov.ua/>
4. <https://phczt.org.ua/>
5. <https://zakon.rada.gov.ua/>
6. <https://www.kmu.gov.ua/npas/180289663>

*Індекс структурного підрозділу відповідно до наказу ректора «Про затвердження організаційної структури Державного університету «Житомирська політехніка» (наприклад, 22.06).

** Індекс освітньої програми відповідно до наказу ректора «Про індексацію освітніх програм Державного університету «Житомирська політехніка» (наприклад, 122.00.1/Б).

*** Шифр освітньої компоненти в освітній програмі (наприклад, ОК1).